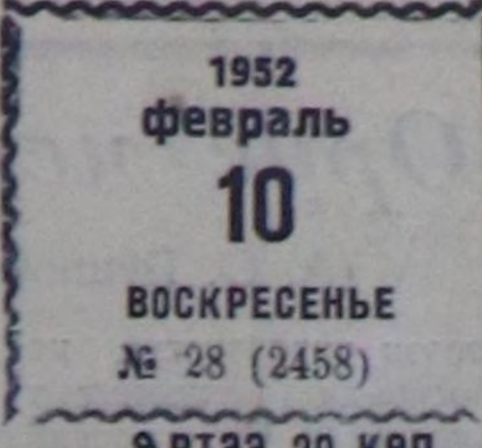

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН ДПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

БО Х У Н Г У С О Л У Н Д А :

Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Флодунун 34 чыл оюнга уткуштур (1 арын).
Н. В. Гогольдун өлгөн хүнүнден бээр чүс чыл болганынга (1 арын).
Часка чедишкенин ужуражыр (1 арын).
ПАРТИЯЖИ АМЫДЫРАЛ: —

Улуг-Хем районунун партия конференциясы (2 арын).
Орус чечен чогаалдын гений (2 арын).
«Дуней частышкын» (3 арын).
Г. Знаменская. — Анна Зегерс (3 арын).
КНО-нун Кол Ассамблеясынын

алдыгы сессиясынын хагдынганы (4 арын).
Улус демократиясынын чурттарында (4 арын).
Барын Германиянын дешпилгелиги организациаларына удур боня эрге-чагыргаларнын өлүрүчү чоруктары (4 арын).

Механизатор кадрларны белеткээринче улуг кичээнге салыр

Большевик партия, Совет чазак болгаш эш Сталин болза, бистин улустун материалдык амырларын экижадер дугайында үргүлчү сагыш алып, колхозчу тараачыларнын күш-ажылын чингедир, ооң бүдүрүкчүлүгүн бедидер, социалисттик көзү ажал-агынын бүгү талазы-биле хөгжүлдезин болгаш чечектелишкенин хандырар дээш бүгү байдалдарны тургузуп турар.

таптап турар. Бий-Хем МТС план өзугаар 50 кижини белеткээр турга, ам 33 кижини өөредип турар, а билиг бедидер курска 30 кичи өөредир тургаш, чагыс-даа кичи өөретпейн турар.

Совет Эвилелинин көдээ ажал-агыны делегейде эң муракчы, сайырагай техника-биле ченсегенген. Ам үеде колхозтарнын бүгү хову ажалдарынын үштүң ийи кезезин МТС-тер күүседип турар, совхозтарда көдээ ажал-агынын кол ажалдары барык-ла бүчүн механизастаынган.

Сарыг-Сеп МТС-тин директору эш Зайцев, директорунун политика талазы-биле орадакчызы эш Савенко олар механизатор кадрларны белеткээр чугула ажалды ала-чагаарлаашкына кириген. Мында дынакчыларнын чыылдазынын планын 84 хуу күүсеткен, кичээл бүдүн чартык ай озалдап, база өөредилге планы чоң эгелзэн, курсантыларнын ортузунга өөредилге-кижизидилгелиг ажалды багай чоруткан болгаш оон-даа өске таарымчалыг байдалдарын тургуспаанындан курсантылардан чанатаар, өөредилге шагы үзөр чоруктар бар болуп турар. Чүгле декабрын сөөлгү чартыгында безин 48 өөредилге шагы үзүлген.

Совет Тыванын көдээ ажал-агынына күрүнеден канчаар-даа аажок улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Чүгле сөөлгү үш чылдарда бистин областа тракторларнын саны үш чартык катап, комбайннарнын—беш катап, өске яныз-бүрү көдээ ажал-агынын машиналарынын—он катап өскөн. Эрткен чылын областың колхозтарында бүгү хову ажалдарынын 92 хуузуун машина-трактор станцияларынын күжү-биле күүсеткен. Эе болза, часкы тарылганы, дүжүтжаап алышкынын болгаш өске-даа көдээ ажал-агы ажалдарын тургызастыг болгаш дүрген чоруданын, тараа белеткелдеринин күрүне-ланын хуусаа бетинде күүседирин хандырган.

Механизатор кадрларны белеткээр талазы-биле областың партия, совет болгаш көдээ ажал-агы организациаларнын мурунда улуг сорулгалар туруп турар. Бо чылын машина-трактор станцияларынга 430 чаа трактористерни белеткээр болгаш ажалдап турар 250 трактористерниң билин бедидер. Кызыл хоорайга бригадирлер белеткээр курска 35 кижини, билиг бедидер курска 30 кижини өөредир болгаш 95 чаа комбайндрларны белеткээр.

Совет Тыванын көдээ ажал-агынына күрүнеден канчаар-даа аажок улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Чүгле сөөлгү үш чылдарда бистин областа тракторларнын саны үш чартык катап, комбайннарнын—беш катап, өске яныз-бүрү көдээ ажал-агынын машиналарынын—он катап өскөн. Эрткен чылын областың колхозтарында бүгү хову ажалдарынын 92 хуузуун машина-трактор станцияларынын күжү-биле күүсеткен. Эе болза, часкы тарылганы, дүжүтжаап алышкынын болгаш өске-даа көдээ ажал-агы ажалдарын тургызастыг болгаш дүрген чоруданын, тараа белеткелдеринин күрүне-ланын хуусаа бетинде күүседирин хандырган.

Бо сорулгаларны чедишкенин күүседирде, хамкыктын мурунда бар турар бүгү четпестерин доп-дораан узуткаар дээш МТС-тер директорлары, оларнын политика талазы-биле орадакчылары, партия эге организациалары шитпирлиг хемчеглерни алып ужурулур. Бий-Хем, Кызыл-Мажалык болгаш Тес-Хеминиң машина-трактор станцияларында курсантыларнын культуура-амыдыралын кончуп четпес хандырган, өөренир, чурттаар черлери соок, аргышвер эвес чоруктар-биле эптежил болбас. Курсантыларнын өөренир, чурттаар, чеменир черлеринин байдалын экижидер херек.

Ам сорулга болза, бо чылын часкы тарылганы кыска хуусаада белик агротехниктиг деңгээлге эртерип, байлак дүжүттү чедип алыры, нийтинин мал ажылынын баш санын көбүлдүшпашаан, ооң продуктулууну кыска бедидер болур.

Курстарнын дынакчыларынын санын четчелээр, билиг бедидер курстарнын кичээлдерин өзүлүг эгелээр херек. Бо ажалга ам үеде чоруп турар септелге ажылы шаптык болуп турар деп чамдык МТС удуртукчуларынын тайылбыры окташын эвес. Харын ындыг эвес, трактористерниң болгаш өске-даа кадрларнын мергежилдин бедидерде, теорияны практика-биле холбаштырар ужурулур. Курстарда кичээлдерин идея-политиктиг бедик деңгээлге чорудар, өөредилгенин чогуур херекселдери-биле хандырар болгаш практиктиг кичээлдерин көвүдөдир.

Кандыг-даа ажалдын чедишкенин бедик мергежилдиг кадрлар шитпирлеп турар деп эш Сталин өөредип турар. Мооң журунда МТС удуртукчуларынын болгаш партия организациаларынын бир дугаар хүлээлгези болза, четчир санын механизатор кадрларны белеткээр, эрти кадрларнын билин бедидер, оларны политика талазы-биле кичизидери болур. Ам үеде чамдык МТС-терниң директорлары бо талазы-биле элзэн хемчеглерни ап турар. Чадаана МТС план өзугаар 40 трактористер белеткээр тургаш, 44 кижини өөредип, билиг бедидер курска 20 кижиниң орнунда 34 кижини өөредип турар. Ол ышкаш Бай-Тайга, Сут-Хөл районларнын МТС-тери пландан ажыг кижилерин өөредип, өөредилгенин шынарын багай эвес чорудуп турар.

Көдээ ажал-агынын механизатор кадрларын өстүрүп, кижизидер дугайында хүн-бүрү сагыш салып тургаш, колхоз, совхоз бүдүрүлгезинин бүгү адырларынын моон сонгаары күчүлүг көдүрүлүшкүнүн хандырды, чоңа элбекшилдик алыш-чем чүдүлүп, үлөтпүрге чиг-этти тургузар дугайында эш Сталиннин айтышкынын күүседилдилер!

Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Флодунун 34 чыл оюнга уткуштур Москвада белеткелдер

Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Флодунун 34 чыл оюнга белеткелдер Москвада эгелзэн. Армияга, ужур-чүлгө болгаш флотка дузаларынын эки-тура нийтелдеринин эге организациаларында массалыг хаак маргылдааларын эртирп турар. Ында муң-муң спортсменнер киржип турар. Радио-клубтарда болгаш ДОСААФ-тын эге организациаларында радиостернин, операторларнын Москва хоорай маргылдаазын чорудуп турар. Олар

радиограмма хүлээп алырынын дүргенин талазы-биле бирги чер дээш командаларын болгаш ийи, чагыс кижилернин маргылдааларын кылып турар. Күш-культура болгаш спорт херезиниң талазы-биле хоорай комитеди боодалга маргылдаазын организастап турар. Анаа ДОСААФ-тын, ЦДСА-нын, «Динамонун», «Спартактын» болгаш, «Күш-ажыл резервдеринин» эң эки спортсменнери киржирлер. (СЭТА).

Совет Армиянын хүнүнге

БАИ-ХААК (Телефон-биле). Танды районунун партия организациалары Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Флодунун хүнүнге таварыштыр белеткел ажалдарын чорудуп турар. Ол хүнүнде районунун ажалчы чоннарынга, бүдүрүлгө, албан организациа, школа өөредилге черлеринге, МТС-ке, көдээ суурларга болгаш колхозтарга чорудар илеткелдерин, лекцияларын болгаш беседаларнын темаларын ажалдап кылган болгаш илеткелчилерни белеткеп турар. ВКП(б) райкомунун чанында илеткелчилер бөлүмүнүн кижигүннери Совет Армиянын хүнүн таварыштыр чурттакчы чонунун ортузунга: «Совет Армия—социализм чуртунун камгалакчызы», «Совет Армия—тайбынын болгаш улустар аразынын

айыыл чок чорунун идегелдиг камгалакчызы» болгаш өске-даа темаларга илеткелдерин болгаш лекцияларын чорудар. Ол ышкаш партия эге организациаларынын чанында агитколлективтер ол хүнүнде чорудар беседаларын болгаш номчулгаларын темаларын планчап кылган болгаш ажалдап турар. ВКП(б) райкомунун чанында партия кабинеди ол хүнге таварыштыр Совет Армиянын дугайында дыка хөй номнарнын дээжилерин номчукчуларга тускайлап салган. Ол ышкаш клубтарда, номчулга бажынырында, библиотекаларда база кызыл булуннарда Совет Армиянын дугайында яныз-бүрү номнарнын, сеткүүдеринин болгаш фото-чуруктарын дегилдирлерин тургускан.

КИНОФЕСТИВАЛЬДАР

Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Флодунун 34 чыл оюнга алдар болдурган кинофестивальдерин Совет Армиянын М. В. Фрунзе аттыг Төп Бажынынга февраль 5-тен 15-ке чедир эртирер. 10 хүннерин дүргүзүндө Москва гарнизонунун шериг албанынгаларга болгаш москвачыларга «Чапаев», «Шорс», «Котовский»,

«Улуг эргилде», «Анаа дайынчы Александр Матросов», «Езулук кичи дугайында тоожу», «Сталинград тулушкуну», «Берлинниң дүшкени» деп кино-чуруктарын көргүзөр. Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Флодунун 34 чыл оюнга алдар болдурган кинофестиваль шериг округтарынга, флоттарга болгаш флотилияларга болгулаар. (СЭТА).

Н. В. Гогольдун өлгөн хүнүнден бээр чүс чыл болганынга

Н. В. Гогольдун өлгөн хүнүнден бээр чүс чыл болганын демдеглэрин бистин чуртувустун ажалчы чоннары белеткенп турар. Полтава областың Великие Сорочинцы суурунда Н. В. Гогольдун литературно-мемориальдыг музейин бо хүнүнде хөй кижилер-биле долу турар. Улуг орус чогаалчынын төрүтүнгени бажынын турган черинге бир чыл бурунгаар ол музейни тургускан.

Тула областың Болховский шахтер клубунун 40 ажыг активчилери Гогольдун литература ажалдарынын дугайында номчукчулар конференциясынга белеткелге киришип турар. Көдээниң бот-тывынгыр көргүзүлгелеринге улуг дузаны улустун уран-чүл бажыныры болгаш политиктиг болгаш эртем билгилер непередиринин талазы-биле нийтелилдин чер-чер салбырлары көргүзүп турар. Чита областың улустун уран-чүл бажыны көдээниң бот-тывынгыр уран-чүл бөлүмүнеринче тускай репертуар чындарынын тарадып үздүргөн. Политиктиг болгаш эртем билгилер непередиринин талазы-биле Бүгү-эвилел нийтелилдин Татар салбыры улуг орус чогаалчынын дугайында лекцияларын тема-ларын, а ол ышкаш «Гогольдун чогаал оруу» деп лекцияны бүгү районнарже чоруткан.

Свердловский Верх-Исетск заводунун цехтеринде болгаш нийти чуртталга черлеринде улуг орус чогаалчынын амыдыралынын болгаш чогаал ажалдарынын дугайында беседалар болгаш лекциялар болуп турар. Заводтун клубунун шии коллективни «Кадайланышкын» деп шиини белеткеп турар болгаш уран-чечен сөстөрүн номчукчулары Гогольдун өске чогаалдарындан тускай үзүндүлерин номчууру-биле белеткенп турарлар. Политиктиг болгаш эртем билгилерин непередиринин талазы-биле Бүгү-эвилел нийтелилдин Татар салбыры улуг чогаалчынын дугайында лекцияларын бөлүлүк «Гоголь орус дылда» деп лекциязынын номчулганы Казаньда эгелзэн. Лекцияны консерваториянын болгаш опера театрынын артистерин оюн көргүзүлгери-биле үдеп турар. Орус литература классиктеринин амыдыралыга болгаш чогаал ажалдарына алдар болдурган дегелгелер чурттуг библиотекаларында болгаш клубтарында ажытылып турар. Киевте Украин ССР-нин күрүнеин публиктиг библиотеканында, Акмолин, Гурьев, Киров болгаш Львов областтарынын библиотекала-

рында, Дзержинский аттыг Уралдын вагон заводунун клубунда болгаш Нижний Тагилде Серов аттыг культуура Ордунда болгаш өске-даа черлерде дегелгелер ажытылган. Тула областың Болховский шахтер клубунун 40 ажыг активчилери Гогольдун литература ажалдарынын дугайында номчукчулар конференциясынга белеткелге киришип турар. Көдээниң бот-тывынгыр көргүзүлгелеринге улуг дузаны улустун уран-чүл бажыныры болгаш политиктиг болгаш эртем билгилер непередиринин талазы-биле нийтелилдин чер-чер салбырлары көргүзүп турар. Чита областың улустун уран-чүл бажыны көдээниң бот-тывынгыр уран-чүл бөлүмүнеринче тускай репертуар чындарынын тарадып үздүргөн. Политиктиг болгаш эртем билгилер непередиринин талазы-биле Бүгү-эвилел нийтелилдин Татар салбыры улуг орус чогаалчынын дугайында лекцияларын темаларын, а ол ышкаш «Гогольдун чогаал оруу» деп лекцияны бүгү районнарже чоруткан. Украин ССР-нин күрүнеин уран-чечен литературалар үндүрер чери орус дылга «Сорочинский ярмарказы», «Майнын дүнеси, азы сугта дүжүп өлгөн херезжен кичи», «Невский вулкан» болгаш украин дылга «Иван Иванович канчап Иван Никифорович-биле бахташканын дугайында тоожу» деп Гогольдун чогаалдарын хөй тиражтарлыг парлан үндүргөн. Узбекистаннын күрүнеин ном үндүрер чери «Миргород» деп чындарын узбек дылга парлан үндүргөн. (СЭТА).

Коммунизмниң улуг тудугларынга

ЕРЕВАН. Ереваннын биче суг турбиналары бүдүрер заводу ийги кварталдын төңчүзүгө чедир 20 насостар белеткээр деп онаалга алган. Бүдүрүлгенин коллектив ол насостарын сөөлгү бөлүүн улуг тудугларже чоруткан. Суг күжү-биле ажалдаар кая-чаар-даа аажок улуг электростан-

цияларын болгаш улуг каяалдарын тудугчуларынын чагыгларын күүседир дээш Ереваннын «Автодеталь» заводунун ажалчылары чедишкенин ажалдап турарлар. Чыл эгезинден бээр олар 10 муң ажыг яныз-бүрү авто кезектерин тудугларже чоруткулаар. (СЭТА).

Часка чедишкенин ужуражыр Тарылгага белеткелди дүргедедир

ХАНДАГАЙТЫ. (Радио-биле). Өвүр районун колхозтары 1952 чылдын часкы тарылганыга белеткел ажалдарын организастыг чорудуп турар. Районун колхозтары бо чылдын часкы тарылганыга үрезин тараалар уруп алырынын планын нийтизи-биле 86 хуу күүседип турар. Урдунган үрезинеринин 90 хуузуун арыглап алган. Ынчаарга кол культура болур кызыл-тас үрезини уруп алырынын планын колхозтар 105 хуу күүсеткен. Тарылгага уткуштур көдээ ажал-агынын чепсек херекселдеринин септелгезинин талазы-биле колхозтар бар андазыннарнын 96 хуузуун, илирлеринин 82 хуузуун болгаш ажал малдарынын дериг-херекселдеринин 88 хуузуун септен алган.

тузун арыглап алган. Ооң-биле чергелештир колхоз көдээ ажал-агынын чепсек херекселдеринин болгаш ажал айттарынын дериг-херекселдеринин септелгезини база дооскан. Часкы тарылгага белеткел ажалдарын Саглыда «Кызыл тул» колхоз (даргазы Дажы, партия эге организациазынын секретары Бузур-оол) кончуп багай чорудуп турар. Ол колхоз бо чылдын тарылганыга 120 центнер үрезин уруп алып планнын тургаш, ам чүгле 10 центнер таразын ам-даа арыглап албаан. Кол культура болур кызыл-тас үрезини чагыс грамм-даа чок. Оон ангыда көдээ ажал-агынын чепсек херекселдеринин септелгезин чүгле 63 хуу күүсеткен болгаш ажал малдарынын дериг-херекселдеринин септелгезинин талазы-биле кылып алган чүве чок. Моон элгек көөргө, ол колхоз тарылга белеткелдинин талазы-биле районунун өске колхозтарынын эң доразы болуп турары тодаргай.

Часкы тарылга кампаниясынга бүгү белеткел ажалдарын Дус-Дагда «Торгалыг» колхоз (даргазы эш Доржукай, партия эге организациазынын секретари эш Бадырза) үзегилерг чорудуп турар. Ол колхоз бо чылдын тарылганын нийтизи-биле 283 центнер үрезин уруп алып планнын тургаш, херек кырында 333 центнерни уруп алган ийикпе азы планын 120 хуу күүсеткен. Ооң иштинде кол культура болур кызыл-тас үрезини уруп алырынын планын 137,5 хуу күүсеткен. Колхозтун уруп алган үрезин тарааларынын шынары эки болгаш оларнын шуп-

Тарылгага белеткел ажалдарын кыска хуусаа иштинде бедик шынарлыг чорудар талазы-биле районунун партия, совет болгаш эң ылаяны көдээ ажал-агы организациаларынын чорудуп турар хемчеглери дыка четпес деп чүвени маңаа база демдеглээри чугула.

Элбек дүжүт дээш

БАИ-ХААК (Телефон-биле). Танды районун Калинин аттыг көдээ ажал-агы артелинин колхозчулары келир күзүн тараа культуураларынын элбекшилдиг чаагай дүжүттөрин ажаап алырынын магадаалдыг суурун белеткеп, тараа шөлдеринге шыкты үр ызындырар сорулгалык тараа шөлдеринге суг аксын, дош доңуулар хемчеглерин боттандырар турар.

Эш Харченконун башталгазы-биле колхозчулар Оргайлыгын сууп тараа шөлдеринче чылып аксыр ажалдарын кидил-не чорудуп турар. Олар ам тараа шөлдеринде 30 муң кубометр ажыг дошту доңуулар доктааткан. Ынчангаш ам олар тарылга үезинде суггарылгага чеже хире суг херегелетинер болдур, мыча дошту доңуулар доктаадыр бас деп хүлээлге алган ажалдап турар.

Келир үениң механизаторжу уругалары

Бай-Хаак МТС-те трактористер курсузда 44 оолдар, кыстар өөренп турар. Оларнын иштинде тыва херезжен уруулар районда бир-ле дугаарында өөренп турар. Бисин аттыг колхозтан келген анык уруулар Оюн Суваң, Зоя Алдын-кыс, Сталин аттыг колхозтан келген Оюн Шура, Ооржак Тук-Сагаан болгаш өскелер трактор херезнге эң иденкейлиг өөренп турар.

Олар чүгле теория талазы-биле өөренп турар эвес, харын хостуг шактарда тракторлар септээр бригадаларга барып, практика кырынга көрүп өөренп турар. Олар ам удавас курсту дооскаш, районунун механизаторларынын хүрээленин доңдуруп, каң машиналар-биле төрзөн колхозтарынын ховуларынга ажалдап кириптерлер.

Номчукчулар конференциясы

«Тываның аныктары— Молодежь Тувы» солунун номчукчулар конференциясы Кызылдын Сталин аттыг культуура Бажынынга средада болуп эртен. 1951 чылда редакциянын ажалынын дугайында огчтту хары-салгалыг редакторун орадакчызы А. Машин кылган. Эш Машин бодунун огчт илеткелдине солунун ажалын экижидеринче угландыр өп чорутунган хемчеглерин дугайын болгаш солунун номчукчу активтер-биле харылаазынын дугайын чугаалаан.

Олар турарын ВЛКСМ-нин Танды райкомунун секретари Воробьев чугаалаан. ВЛКСМ обкомунун шеригзилге, күш-культура кидизинин эргелекчи эш Зябров бодунун саналыга ВЛКСМ райкомнарынын болгаш хоорай комитетинин кидизтеринин ажал дуржулгаларын непередиринин талазы-биле материалдарын парлайын турарын шүгүмчүлзэн. А редакциянын штаттан дашкаар корреспонденттерин чүгле четпес ажалдарын бижирин-биле ейлекти турар боордан башка, үлегер дуржулгалыг ажалдарын непередиринин талазы-биле чүдүлдери биживей турар.

Отчт илеткел соонда номчукчуларнын санал-шүгүмчүлели болган. Комсомолдун политөөдилгелерин солун кончуп кызын чырылдып турар. Эң эки политбөлүмүнеринин дуржулганын солуга эвээш парлан, эки пропагандистерин болгаш анык культуармейжилерин ажал дуржулгаларын непередиринче кичээп салбаан.

Оон ангыда комсомол эге организациаларынын секретары, райкомнар секретары, анык ажалчылар редакциянын ажалын, четпестеринин дугайын чугаалаанар. Олар боттарынын саналдарына моон сонгар редакциянын канчаар ажалдарынын дугайында өртктик чагыгларын бергенер.

Районун төлөөлери айтаныпкан

Тыва автономнуг областың эр болгаш херезжен колхозчулары, МТС-терин, совхозтарын, үлөтпүр бүдүрүлгелеринин ажалчылары болгаш бүгү ажалчы чоннары эртен чылын улуг башкы Сталинниң адынга чагаа чорудуп, социалисттик хүлээлгелерин ап турар үеде Кызыл районун ажалчы чоннары Чаа-Хөл районунун ажалчы чоннарын социалисттик чарышка кыйгырган. Кызыл районунун ажалчы чоннары улуг башкы Сталинга чоруткан чагаазында алган социалисттик хү-

лээлелерин канчаар күүсеткенин түнелдерин чоокта чаа кылып үндүргөн. Ынчангаш ук район-биле аразында социалисттик чарышты керээни чарган Чаа-Хөл районунун ажалчы чоннары эртен көдээ ажал-агы чылында улуг башкы Сталинниң мурунга алган социалисттик хүлээлгелерин күүседир талазы-биле кандыг чедишкенин белеткен дээрзин таныжып көөрү-биле Кызыл район бодунун төлөөлери Чаа-Хөл районче чоруткан.

И. В. Сталинниң Чогаалдарынын немелде тиражы эстон дылда

ТАЛЛИН. Эстон ССР-нин күрүнеин ном үндүрер чери И. В. Сталинниң Чогаалдарынын немелде тиражынын үндүрүлгезин эстон дылга очулдуруп үндүреринче кичизидер.

рипкен. И. В. Сталинниң Чогаалдарынын немелде тиражынын бирги тому парлатып үнгөн. (СЭТА).

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

Улуг-Хем районунун партия конференциясы

Чоокта чаа Улуг-Хем районунун партия конференциясы болуп эртен. Конференция болза, районунун партия организациязынын ажыл-агый, хей-ниити организациязынага удуруглазынын байдалын түнөп көрүшсөөн, большевикчи шүгүмчүлөргө болгаш бот-шүгүмчүлөргө үндөйлөшсө, райкомунун ажылында четпестерни илередиң, ол четпестерни узуткаарынын оруктарын айтыкан.

Партия райкомунун ажылынын дугайында отчет илеткелди ВКП(б) райкомунун секретари эш Шангыроол кылган. Районунун ажыл-агый, культуру хөгжүлдөсүн бадыткап көргүскөн хей-хөй саннарны болгаш фактыларны илеткелчи көргүскөн. Партиянын болгаш чазактың шийтирилдин чайгылыш чокка күөсетпишаан база оң көргүзүп турар улуг дузаламчыларын ажылдавышаан, районунун партия, совет организациязына отчеттук үениң ишинде көдээ ажыл-агыйга улуг чедишикиннерлиг болган.

Эртен чылда тарылга шөлү улуу-биле өскөн болгаш чер ажылынын культуразынын бедээни-биле район күрүнөгө тараа белеткелдин областа эң-не эрте дооскай, келир чылдын тарылгазын хергелээр үезин-биле боду хандыртыган. Нийтинин мал ажылынын хөгжүлдөсүн улуг чедишикиннер бар болган.

Колхозтарнын нийтилештирген ажыл-агыйнын өстүргенинин болгаш быжыглаанынын түнелинде колхозчуларнын орулгазы өскөн. Эртен чыл-биле демейлээрге күш-хүнүнү төлөвири каш катап улгаткан.

Үрмөк колхозтарны улгартып кыштан ажыл чедишикиннер эртен. Ол болза, машина-техниканы эки ажылгаар, эртемниң база мурнакчы дуржулганын чедишикиннерин шигээдир арганы хандырган. Колхозтарда ажыл-агыйнын, культуру-амыдыралдын бажыңдарынын чаа-чаа тудуларын калбарган. Районунун чурт бодурулгези сөөлүгү чылда продукцияны бодурун үндүрериниң кемчээлин улам улгартыган. Райпромкомбинат болза, күш-ажылдын бодурунчулунун беднигем, продукциянын бот-эртөөн чингелди турар. Социалисттик чаартылгының темпинин дүргөдөдир дээш чүткүлдүг ажылдап турар күш-ажылчы мурнакчыларнын хүрээледи өскөн.

Колхозчу, ажыл-ишчилеринин өртүзүңгә партия-политиктиг болгаш партия-организациязы ажылды доктаамал экижидип келген.

масса-биле, актив-биле быжык харылаанын тутушаан, оларнын дузазы-биле ниити ажыл-агыйга бедик түнелдерин көргүзүп турар Ленин аттыг болгаш Киров аттыг колхозтарнын партия организациязынын дуржулгалары конференцияга илгерин төлээлерин мурнуга чыратыган.

Социалисттик ажыл-агый тургузушкунунун чедишикиннеринин үндөсүн болза, массаның күш-ажылчы көдүрүлүшүнүн, ажылчы чынуун коммунисттик кижизитилгезин организациязтар талазы-биле партия райкомунун чоруткан ажылдарнын түнели болган деп конференция демдеглээн.

Ыңчалза-даа, партия райкомунун болгаш партия эге организациязы боттарынын удуруглазын негелдениң чогуур денгезинге чедир эки тургускан чүве болза, чедишикиннер оон-даа улуг болган турар ийик. Конференциянын киржикчилери ВКП(б) райкомунун ажылынга чептук шүгүмчүлөдөдир таварыштырганнар.

Илеткелчи болгаш санал берген делегаттар партия организациязынын ажыл-чорудулгазында, илаңгыга көдээ ажыл-агыйга удуруглазында четпестерге улуг кичээлгенин салганнар. Партия райкомунун иштинин мал ажылын хөгжүлдөсүнө чогуур кичээлгенин салбаан. Көдээ ажыл-агый артелинин Уставын сарыбас чоруктар ам-даа уламчылавышаан турар. Колхозчулардан 858 кижичи күш-хүнүнүн минимумун күөсетпээн. Жданов аттыг болгаш Маленков аттыг, Сталин аттыг, «Искра» колхозтарда иштинин өңү-хөргөнгезин самчыгдар таварыштырган хей.

Партия-организациязы болгаш партия-политиктиг ажылдарын моон сонгаар улам экижидөсүн айтырларынга угланышкынын конференция кылган. Делегаттар боттарынын саналдарына партия райкомунун ажыл-агый орг-нанын удуругунун большевикчи принциптерин ам-даа үрөп турар фактыларын илереткеннер. ВКП(б) райкомунун совет база ажыл-агый орг-нанынын ажылын экижидөсүн, дааскан херек дугайында оларнын харысалгалыг болуп чоруун бедидиргези эки сагыш салбаан деп делегаттар Лопсан, Минал, Хойтпак-оол олар чугаалааннар.

Лекция пропагандазы районда багыт чоруп турар. ВКП(б) райкомунун чанында илеткелчилер бөлүгүн кижигуннери Ворошилов аттыг болгаш Киров аттыг колхозтарга

кээп чангыс-даа лекция номчуп бербэзинер — деп делегаттар Чашоол, Сүктөр-оол олар шүгүмчүлээннер.

Аныяк коммунистер-биле база ВКП(б) кижигуннге кандидаттар-биле ажылдын ам-даа экижидөсүн турарын делегаттар Кечид, Русин олар тодаргай фактылар-биле көргүскөннер. Олар боттарынын шүгүмчүлөдөсүн саналдарына бо талазы-биле ажылга, партиянын хүрээленин быжыглаар болгаш өстүрер сорулгага моон сонгаар онза кичээлгени салырын конференция оңдогудар райкомунун чаа составында илгерин.

Партия райкомунун секретарьери бодунун аппаратынын, бюро кижигуннеринин ажылын эки удуртпайн, контролдавайн турарлар. ВКП(б) райкомунун килдистеринин иштинки практиктиг ажылында четпестер хей. Райкомунун секретарьери бюро кижигуннерин большевикчи негелделиг база шүгүмчүлөргө болгаш бот-шүгүмчүлөргө ынак болуп чорукка кижизитпей келгеннер. Бюро кижигуннеринин иштинде Кызыл-оол, Голышев, Гордей оларнын талазында ажылга инициатива чок, бюронун ажылынга идепкейлиг киришпес, большевикчи шүгүмчүлөргө хөңүч чок чоруттар удаа-дараа көстүп тургулаан — деп делегат эш Бугалдай шүгүмчүлээн.

Конференцияга делегаттарын берип турган бүгү-ле чөптүг саналдары районунун партия организациязынын ажылын моон сонгаар улам экижидөсүн илгерин айтырларынга илгерин илеткелчи эш Шангыроол бодунун адресинге болгаш райкомунун иштинин ажылынга болгаш шүгүмчүлөдөдир допчу хары сөзүңгө чөптүг деп хүлээп алган.

Районунун партия конференциясы районунун ажыл-агый, культуру тургузушкунун улам ийик хөгжүдөсүн, партия-политиктиг ажылдарын денгезин бедидиргезин талазы-биле практиктиг кемчелерин айтыкан делгерингези шийтирини хүлээп алган. Партия райкомунун чаа составын конференция сонгаан.

Конференция соонда райкомунун бир дугаар пленуму болган. Пленум райкомунун бюрозунун чаа составын сонгаан. ВКП(б) Улуг-Хем райкомунун бир дугаар секретарьиге Т. С. Шангыроол, ийи дугаар секретарьиге М. Г. Шкляев, секретарьиге В. М. Кончук олар сонгутуғаннар. Пленум оон ийик райкомунун килдистер эргелекчилерин бадылаан.

Б. БААЗАН.

Эге организациязынын атитаторлары

Улуг-Хем районунун Хайракан сумузунда Мичурин аттыг колхозта партия эге организациязы улус сударына сонгулдаар эртенгенин сонда агитация массалыг ажылды улам быжыглап тургускан. Эге организациязынын агитколлективинде 16 агитаторлар ажылдап турар. Оларнын колхозтун мал фермаларында, тудуг, хову бригадаларында таарыштыр быжыглап тургускан.

Мал фермаларында агитаторлар кыштан малды хүр ажырап, мал чемин план эзуугаар чөп чарыгдар, малдын кададын шыя организациязтаар, төрөөн малдарын чаш төлүүн

бүрүн ажаап доруктуруп алып дугайында беседаларын болгаш номчулгаларын малчылар ортузунга хүн-бүрдө чорудуп турар. Ол ышкаш тудуг бригадасында агитаторлар тудугчулар ортузунга областтын районнарында колхозчу суурларын өзүп сайырап турарын база колхозтун мурнунда тудуг талазы-биле 1952 жылда чедип алып сорулгаларын, чаа колхозчу сууржун амьдыралдын дугайын тайылбырлап берип турарлар. Хову бригадасында агитаторлар чаксы тарылгага белеткел ажылдарын дүргө доозарынын дугайын ховунун ажыл-ишчилеринге тайылбырлап, оларнын

ажылынын көргүзүлгенин агитаторларга, көргүзүп самбыразынга чарлап турарлар.

Агитаторлар хүн-бүрдө чорудар ажитаторларга солуннар болгаш журналдар материалдарын колдуг ажылдап турар болгаш ол материалды колхозтун амьдыралы-биле холбаштырып турарлар. Агитаторлардан мал фермаларында эш Момбур-оол, тудуг бригадасында эш Тоспан, хову бригадасында эш Даваа олар эң идепкейлиг ажылдап, бедик идея-денгезлиг беседаларын хей удаа чорудуп турарлар.

Ажылга чедишикиннерни улам быжыглаар

Совет садыгнын культуразы дээш, оңу чоңа улам чоокшулап калбартыр талазы-биле Кызыл районун хергелчекчилер кооперациязы багыт эвес ажылдап турар. Эртен чылдын садыгнын 5 чаа бажыңдарын (оон иштинде раймагтың улуг бажынын) тудуп ажылдаа кииргенин районун магазиннери бо чылдын 15 чедир өскөн.

Кадрларын шыя шилип тургузар, оларнын билин бедиде, ажылынга мергежилди болгаш харысалгалыг улгартып айтыргыны амьдыралга холбаштыр чорудуп келген. Оон уламындан райло 1951 чылда бааран саарылгазынын планын 110 хуу, иштинин чеменилге планын 172 хуу күөсеткен. Ол ышкаш белеткел контрозы (директору эш Кэрешпай), өмүк садып аларынын планын 133,5 хуу, көдээ ажыл-агый продуктузу белеткээрин—125 хуу күөсеткен.

Бо талазы-биле раймаг (эргелекчи эш Лукьянович) бараан саарылгазынын чыл планын 161 хуу, МТС-те магазин (эргелекчи эш Кязеба) — 125 хуу күөсеткен. Ылангыча «Совет Тыва» колхозта магазин кайы-даа талазы-биле бедик көргүзүлгелиг болган. Оң эр-

гелекчизи эш Сундуйбуң ак-сеткилдик кызымак ажылдаанындан магазин бараан саарылгазынын чыл планын 115 хуу, өмүк белеткээрин—225 хуу, көдээ ажыл-агый продуктузу садып аларын—115 хуу күөсеткен.

Ол бүгү база өске-даа чедишикиннерин түнелинде райло чылда 500 мун арыг орулга кирип алып планын 684,285 рубль кылдыр күөсеткен. Районун шугумунда хей-ниити чеменилге болгаш садыг магазин ажылдарына хергелчекчилерин калбак киржилгезин база чөп ажылдап турар. Чер-черде лавка комиссиялары элчеглиг эвес 22 удаа ревизиаларын чорудуп, 65 мун хире рубльдин тудугдалдарын илереткен. Ол айтыртыга доктаамал кийрип турар А. Чуйков, И. Бухальцев, А. Казанцева, П. Горбунов ышкаш идепкейлиг эштер хей.

Ажыл-ише холбашкан организациязы удуруглазын амгы негелдениң денгезинге, чедир бедиткен болза, райпо оон-даа артык чедишикиннерлиг турар ийик. Районун шугумунда шупту 62 ажылдакчылар бар, ычарга 1951 чылдын иштинде 66 удаа халажылга болганын улуг чөпке санаар апаар.

Районун шугумунга турган 88 мун рубль хире өре-самчыгдал 10 мун рубльге кудулаан болза-даа оңу шупту узуткап шыдаваан. Ол ышкаш өске организациязлардан алып өрелери 122 мун рубль ажыл турар. Оң иштинде Кызылдын горпозунда 26 мун, аш-чөм комбинатында 45 мун рубль өрени амдыга чедир ап чадаан. Районун эш В. Митрякина даргалаан ревизия комиссиясы чыл дургузунда кандыг-даа ажыл чорутпаан, хергелчекчилерин чоокта чаа болган хуралынга эш Митрякина отчдап безип кылбаан.

Ажылдын эртен чылдагы чедишикиннерин улам быжыглаар, ылангыч илгерин четпестерин дарый узуткаар кемчелерин алыры чутула, Кадрларын өрөдир, ажылынга мергежидип быжыктырар херек. Мурнакчыларын дуржулгаларын калбартыр, садыг магазин, хей-ниити чеменилге черлеринин ажылынга чоңуң киржилгезин чөп ажылдаар. Ол талазы-биле партия, совет организациязынын удуруглазын күштелдирери чутула.

В. БАИР.

Орус чечен чогаалдын генийи

(А. С. Пушкинниң өлгөн хүнүндөн бээр 115 чыл болганынга)

Бистин Төрөөн чуртувустун найсылазы — Москвада Пушкинне тураскаалды тургускан. Ол тураскаалдын бир талазында мынчаар бижип каан:

«Улуг Руська сураам үнер, ында бар-ла Улус шупту — чоргаар славян оол-даа, фин-даа Амгы черлик, тайга чурттуг, тунгус болгаш Ак хову — өңүү калмык безин мени адаар.»

Авот бо талазы-биле шынын. Хөй сая совет улус Пушкинге ынак. Оң чогаалдары совет улустун Сүгүле дылдарына очулдуртуган.

Бистер Пушкинге чүге ынак бис? Оң харызын авторун бодундан тып болур. Ол-ла тураскаалдын база бир талазында мындыг өстөрүн бижип каан:

«Эки сеткил угааннарын отур ышлаш, Эрес-дилдин барганнарже хөргөл салгаш, Кадыг өйдө хосталганы алдаржыткаш, Хамык чоңга мөңгө шагда мактадыр мен.»

Пушкинниң бистер улус чоңга ынакшып чорааны дээш, бодунун чогаалы-биле ол «кадыг дошкун үеде» улустун хосталганы дээш демисежип чорааны дээш үнелээр бис. Ол, хосталганы йерээп чораан болгаш реакциалыг николайчы эргечырганын төлээлекчилеринин «карангы», өске-биле чугаалаарга, хоозун болгаш доңгун үстүкү кижилерин көөр хөңүчкө чораан.

Пушкин орустун улусчу улуг шүлүкчү чораан. Пушкинниң орус литературыга ужуру-дузалыгын дугайы Гоголь мынчаар бижээн:

«Пушкинни адаарга-ла орустун национал шүлүкчүзүңү дугайында бодол ол дораан-на наймыналып кээр... Пушкин дээрге, онзагай кижиге болуп ийикте орус сагыш-сеткилде каракаскаан болуп турары-даа маратчок ол эң-не сайырангай орус кижиге, ол ам ийи чүс чыл болгаш катап тыптып келирин-даа канчал билад. Ында орус бодуң, орус сагыш-сеткил, орус дыл, орус характер бар!... Оң чуртталгазы-даа эзулуг-ла орус кижиге — деп бижээн.

Гоголь ылап-ла шыя бижээн: Пушкинниң чүгле чогаалдарында эвес, харын оң чуртталгазында-даа, оң мага-бодунда-даа орус улустун эң-не үнелиг хевирлери көсүк болгаш бүрүн долзуу-биле көстүп тургулаар.

Орус улустун кайгамчыктыг шынарнын бирээзи болза, оң хосталгага ынакшылды болгаш революсчузунда болур. Шап ол хосталгага ынакшылды, куданышкынага удуруланышкыны, кижилерин чечектелишикинине, чоңуң хостуг хөгжүлдөсүнө шаптык болушкунарга удуруланышкыны Александр Сергеевич Пушкинниң бодунун болгаш чогаалдарынын онза чүдүлдерин бирээзин керечилеп турар. Пушкин бодунун литературалыг ажыл-чорудулгазынын бүгү дургузунда чечен-чогаал литературазынын бедик болгаш мурнакчы идеялы дээш туруштуу-биле демисежип чораан. Ол хей-ниити амьдыралынын бүгү болушкунарына үнерин сөгөлпөп турар, үе-чөргөнгө чутула айтырларына харынын берип турар поэзия дээш демисежип чораан.

Пушкин болза, дворян нийтиледдин мурнакчы кезээн политиктиг чидигленишин хаара туткан, нийтиледдин улуг көдүрүлүшүнүн чылдары — декабристернин шимчээшкенин үенинде чурттап чораан.

Декабристерниң чажыт организациязынага киришпезе-даа, Пушкин ол үениң эң-не мурнакчы дворян революсчу чорунун идеяларынын сорук киричкени болуп чораан.

Оң «Шөлөөн шүлүктери» болгаш политиктиг эпиграммалары (шоодулар) дүжүлгө кырынын «бот эрге-чагыргалыг кыжыктыгы» болгаш оларнын шериг дүжүмет муңдирлиг (хептиг) чалылаары, улус чоңуң дошкуну-биле демдип турар «черлик» найыралдары жаргааны-биле болгаш көөр өөн чок болган-биле сиңижкен.

Пушкинниң чогаалдары улуг революсчулганын салдарын көргүзүп чораан. Ол шүлүктөр, декабризмге холбашкан төөгү талазы-биле кызы демдектерин эдилээ болзажок, орус революсчуларын баштайгы салтакчыларнын хандыкчы шынарлары; хосталгаж хайнышкынын чүткүл, чалбыштыг патриотизм, хосталгалыг тура-сорукуң тынелгезинге бузурелге хөңүч тодаргай илгерилегинен. Ындыгларга оң «Вольность» деп одазы, «Деренин» деп шүлүү, оң Аракчеевке, Александр I хааның бодунгө бижээн эпиграммалары хемаар-жыр.

Пушкин «Вольность» деп одазын хааның эрге-чагырга бодунун хемаарылгазын шүлүкчү талантынын бүгү-ле күжү-биле илередиң сөглээн.

Пушкинниң «Шөлөөн шүлүктери» болгаш эпиграммалары холбиле бижип кааны олчаан-на калбаа-биле тарап, нийтиледдин мурнакчы кезээнин кижилеринге хөңүчкө улуг революсчу салдарын көргүскүлээн. Пушкин декабристерниң шимчээшкенине киришпезе-даа, политиктиг чажыт нийтиледдин кижигуннү чорбаза-даа, хөөрөм чокка чугаалаарга, декабристерниң барык-ла литературжу болгаш шүлүкчү баштыңчызы чораан.

Ону хаан чазак билген, Хааның бодунун дугаанын эзуугаар, сну Петербурган шөлүкпөн — баштай Ыраакы Мурнуу-чүкте кыдыг черже, а сөөлүнде ээниргей Псков губерниинче, Михайловскиже.

Шөлүлгеге тура-ла, ол революсчу хөдөлгөшкө четикиеп чүткүп чораан. Ол «Кийжал» деп шүлүүн бижээн, оңу оң үезинин революсчу хөңүң кижилери хааны өлүрериче кийгырыг кылдыр хүлээп алганнар.

Пушкин удаваанда декабристерниң кол кошкаан — калбак масса чондан хоорулчаан билпн каан. Чүлгө улус чон-биле кады хөдөлгөн шимчээшкени тынлеп болур дээрэн аңаа тодаргай билдине берген. Декабристерниң тура-халмышкыны Пушкинниң боду-биле киришпей барганынын чылдагааны шек ында.

Пушкин шөлүлгелен 1826 чылда эеп келген. Шөлүлгеден эеп келгенин сөөлүнде аразыга чурттап турганы кижилерге өске болгаш өжжөнөшкөк болуп артып калган. Николай I-ниң дужаалы эзуугаар каргыс шагдаалар ону истеп хынап турар апарганы аңаа эвес. Пушкин ол үениң дээди кижилеринин бөлүүн килденээшкени-биле чылча шаап турган, ычангаш оларнын талазында ону көрбөстөөр чорук төндөөн. Пушкинниң хомуданчыг өлүмүнүн кол чылдагааны ында. Крепостниктер болгаш плутократтар Дантестин корлу-биле улуг шүлүкчүң өлүрүн кааннар.

Шүлүкчүң өлүрткениге Михаил Юрьевич Лермонтов чалбышты шүлүү-биле ышын үндүрүп келген. Ол «Чогаалчынын өлгөни» деп шүлүүңгө, генийлиг шүлүкчү Пушкинге улуг үнелээшкенин берген. Пушкинниң өлүмүнүн буруулдары «дүжүлгө чанында турар» кижилер деп чүвени көргүскөн. Олар «Хосталганын, генийниң болгаш алдарынын» дээрбечилери болулар.

Лермонтов ол шүлүктүн ужурунда шөлүлүккөн. Орус нийтиледдин иштинге Пушкинни шугулдаткан чорукту килденээшкенин эзулуг илгерилегешкени ол болган. Ол үениң мурнакчы кижилери Лермонтовтун кайгап харадаан шүлүктөрүн чүдүлгүзүп хүлээп алганнар.

Пушкинниң ол бодундан болгаш чогаалдарында орус улуста чогаалдык күштеринин болгаш болдулар аргаларын улуг байлаз туруп турарын көргүскөн, хосталгага ынакшылыны шак ыдык күш-биле илгерилегинен. Пушкинниң баштайгы шүлүү 1814 чылда, ол чал-чаа 15 харыг болуп турда парлатынган турган. 1837 чылдын эгезинде, чуртталгазынын үжөн сески чылында Пушкин өлгөн. Оң бүгү литературалыг ажыл-чорудулгазы чээр-би ажыг хире чылда-ла Үргүлчүлээн. Ыңчалзажок Пушкин бодунун үр эвес чуртталгазынын иштинде кончуг улуг төөгүлүг херекти кылып каан — орустун литературалыг дыйын тургускан болгаш орустун чаа, улуг чечен чогаал литературазынын кол үндөсүн салган.

Пушкин бодунун литературалыг ажыл-чорудулгазын бодунун үениң улуг шүлүкчүлөрүнүн шыңчы өөрөнкөжүн болуп чораш эгелээн. Ыңчалзажок баштайгы кичээлдерин эгезинден тура-ла оң мурнундагы орус литератураның дуржулгаларын Жөстүп көрбөн дүргөн-биле шингээдиң ап чораан эвес, харын харутда-ла бодунун башкыларынын

салдарын ажып эртин чораан. 1815 чылда, лицей школазынын экзаменинге Пушкин орустун улуг шүлүкчүзү Державин — олуржуп турда бодунун «Хаан чайлаанда сактышкынар» деп шүлүүн номчаан. Шүлүктөрүн дыйнап кааш, Державин алгырыпкан, бичин оол «ийги Державин болуп өзүп орардыр» дээр. Ол аразында, барык-ла чангыс үеде, Пушкин «Фонвизинниң хөлегези» деп сатиристтик (шүгүмчүлөд) шүлүүн бижээн; аңаа Державинниң бодунун чогаалдыга ажылын дидими-биле шүгүмчүлээн. А 1820 чылда Пушкин «Руслан биле Людмила» деп шүлүгленин дооскан. Шүлүгледи доосканынын хүнүнде чээр-би карлыг Пушкинге Жуковский бодунун чуррун «Илиекчи өөрөнкөчиге нийлетирген башкызында» деп алдардыг бижилге-биле белекке туткан.

Пушкинге ыдыг бижилгени алыры ылаптыг-даа. Шүлүглелге чүлгө шүлүктөрүн каян-даз дыңадып көрбээн бүрүн чайыналчышкыны күзүңгүлээн эвес. Жуковскийни бодунга-даа чок тургулаан чүдүлдерин кииргеш, Пушкин бедни-биле көдүрүлгөн.

Пушкинниң дараазында чогаалдарында, оң чогаалы орустун эзулуг амьдыралы-биле — орустун ол үеги амьдыралы-биле, орустун төөгүзү-биле харылазыны улам-на быжыкан. Пушкин «Кавказский пленник» («Кавказка туттурукчу») деп чогаалдыга поэзиянын шынын амдыралды илгерээшкени болдуруп сорулганы бодунун мурнуга тургускан. Поэманың маадрынын үлгөр дүзүзү-биле ол бодунун үезинин саккачкынын чуруп көргүскөн туттуручунун үлгөр-дүзүзү-биле Пушкин «Ол үениң маадрың көргүскөн» Ону орус нийтиледдин хөгжүлдөсүн төөгү талазы-биле канд-га-би үезин бүрүн көстүүшкүн-биле илгереткен. «Кавказский пленник» бо талазы-биле төөгү поэмазы-дыр» деп Белкинсий айткан.

Пушкин «Евгений Онегин» деп романын орус амьдыралдын кыдыг-ла бир болушкунун эвес, а бүгү-ле амьдыралды четчези-биле көргүскөн.

Бистин улуг чогаалчыларынын оон сонгааргы чогаалдары — Лермонтовтун «Бистин үениң маадрында» эгелээш, Тургеневтин «Гончаровтун романынын дайчыгы», Лев Толстойнун тергиниң үе-чогаалдыгаларына чедир — олар «Евгений Онегинден» бодунун ылаптыг эргелекчилерин ап турар болгаш денгезге чок чечен-чогаалдык кайгамчыктыг хевирлери диргелип турар.

Пушкин оң сөөлүнде «Борис Годунов» деп трагедия чогаалын тургускан, аңаа орус улустун эртеке үезинин чурумалын чогаалчы бүгү-ле улуг күжү-биле тургускан. Эртен үени ол хөңкөк делгерингези калбаа-биле чогааткан, ында чаа чүдү болза, Пушкин улус чоңга эң улуг хайгааралды салганында болур. «Борис Годуновтун» сөөлүн дарый, Пушкинниң орус төөгүнүн темаларына бижээн чамдык улугулуг чогаалдары: «Полтава» деп шүлүглел, проза-биле бижээн «Арап Петра Великого» деп романы тургустулушаан.

Үжөн чылдарда Пушкин дыка хей чогаалдары проза-биле бижээн: 1832—1833 чылдарда «Дубровский» деп романы тургускан. Оң проза талазы-биле депшилгезин бедик чедишикин — оң «Капитан уруу» деп романы бижээни, ол үениң шүгүмчүлөкчилеринин бирээзи биске «Капитан уруу» чок турган болза, Толстойнун «Дайын болгаш тайын» деп чогаалы база чок турар ийик деп шыя айтып чугаалаан.

Орус улустун эң талантылыг огулу, орус амьдыралдын генийлиг чуркучузу, Максим Горькийниң чугааны-биле алырга, Горькийниң угаан-сеткил күштеринин бүрүн көстүүшкүнүн бодунун чогаалы-биле берип каан, Пушкин бодунун Төрөөн чуртунга, бодунун чоңуңга изин-биле ынакшып чораан. Пушкин бодунун чоңуңга чүлгө ынак чораан эвес, харын ол оон-биле чоргаарлаанып чораан.

Пушкин Россияны хааның эрге-чагырга болгаш крепостниктиг хевирин «бужарташкынын» байдалында турар кылдыр ынакшылай чораан. Орус амьдыралдын шап ол талаларын бодунун чалбыштыг шүгүмчүлө чогаалдары-биле болгаш шүлүктери-биле чылча-шаап илгерилегештир чораан.

Колхозтар тудугжулары дээш тудуг килдизи сагыш салыр

Бистиң областың колхозчу аратарын сууржук чуртталгага кирип, оларны ыштыг өглерден чыгы, чырык, культурулуг бажынарже шилчидер дугайында партия болгаш чакал улуг ажылды чорудуп, материалдыгу дузаламчыны көргүзүп турар.

Колхозтарда тудуг ажылын удуртур болгаш техниктигу дуза көргүзүп чугула ажылды районнарда көдээ болгаш колхоз тудуунун килдистери шуут харнылаар ужурулуг.

Ындыг турбуже, Бай-Тайга районда көдээ болгаш колхоз тудуунун килдизи бодунун хүлээлгезин күөсетпейн турар. Колхозтарның тайгада тудуг материалы белеткеп турар колхозчуларнын ажылын барып кына көрбөс, оларга практиктигу дузаламчы көргүсөс, харын ында кайда чорутканда колхозтар төптөрине эренгейлеп чораша чедиң келир чүүлдер бар.

Районун 5 колхозтарынын шуутузуна автомашиналар бар. Ол машиналар-биле ыш сөөртүрүңгө хереглээр бензинини область төвүндө үргүлчү чорудуп берип турар. Ол бензинини хуваалдазын ыш эвес кылып турар болгаш оон чарыгдалын окта буруу чорудуп турар. Чүдизе, 1951 чылдын декабрьде районога колхозтарга херек 4 тонна бензин келген. Оон 4 колхозка чүгөле 400 килограммны бергеш, 2600 килограммны район организациялары оларга ыш сөөртүрүңгө чарыгтадан.

Бензинини хуваалдазын ап көрбөс, тудуг ыяжынын чанында — 6 километр хире черде турар «Мурнак»

чы» колхозка бир улуг доскаар бензин бергеш, 40—50 километр ырак черден тудуг ыяжы сөөртүр «Дөң-Терек», «Тээли» колхозтарга чүгөле 100—100 килограмм бензин берген. Бо дугайын тудуг килдизи ыш эвес кылып турар.

Районун көдээ болгаш колхоз тудуунун килдизи амгы үеде ай-айда график планнар үндүреринге, чүгөле саазын-биле медээ хураарына өйлөжин турар болгаш районун кайы бир организациязы кайда бажың тууда берген болдур азы эрги бажың бузуп көжүргөн болдур, ында-ла десатниктээн, ажилга киришкен турар. Шынында көдээ болгаш колхоз тудуунун килдизи район организацияларынын тудуунга десатниктезин, оон ажылын удуртсуң дээш тургускан эвес, харын көдээ ажил-агы артылдеринге тудуг ажылын шуут удуртсуң, техниктигу дуза көргүсөсүн дээш тургускан болгай.

Районун тудуг килдизини, оон эргелекчизин эш Сүүр-оолдук кошкак удуртканындан база оон десатниктери Лама-Серен, Зайцев оларнын кайың Тээли суурга велосипед-биле кийскидип тура чайлаанын түнелинде «Тивилеге» колхозта айт кажазынын улуг тудуу проекттен өскөрүлгөш, катап бузуп туткан болгай. Ындыг чижектер элээн хөй.

Районун көдээ болгаш колхоз тудуунун килдизи бодунун дорт ажилына кирип, 1952 чылда колхозтарда тудуг ланын күөсөдир дээш боттук хемчеглер алыр болза чогуур.

С. ТОЙБУ-ХАА.

Тудуг ыяштарын белеткеп турар

Сүт-Хөл районун Кызыл-Тайга сумузуңу «Большевик» колхозу Устүү-Ишкинини Халынында болгаш Ишкин ооруунда ыяштарын кезип белеткээш, сөөртүрүңгө ажилне киришкен. Ам колхоз төвүнде 600 ажыг тудуг ыяштарын өккөлдүжүргөн. Тудуг ыяжынын сөөртүлгезинде 28 шаантагы айттарыг колхозчуларнын тускай бригадазы ажылдап турар.

Сөөртүңгөн болгаш белеткептинген-даа тудуг ыяштарын ниини саны 3600 болуп турар болгаш сөөртүңгөн ыяштар-биле тудуг бригадазы колхозчуларнын чурттаар бажынарнын тудуп эгелей берген.

Тудуг ыяжы сөөртүп турарларнын аразында Амзырай, Тымдыкпан болгаш өскөлөр-даа кызымак ажылдап, норма-даалгазын үргүлчү 150—200 хуу күөсөдир турарлар.

О. ХУНА.

Колхоз тудуунче сагыш салбайн тура

Чаа-Хөл районун Урбун сумузуңда Сталин аттыг колхоз 1951 чылда тудуг ажылынче чогуур кичөөңгей салбаанындан тудуг планын чедир күөсөтпээн болгай. Эрткен чылдын ол четтес ажылын бо чылы катаптавас ужурулуг турбуже, харын он дора байдалды көргүзүп турар чүүл бар.

1952 чылдын февраль 1-ге чедир колхоз төвүнде белеткеп алган чангыс-даа тудуг ыяжы чок. Тудуг бригадазында ажил кылып шыдаар колхозчуларнын чүгөле 20 хуузуң кири-

ген. Оон арктан колхозчуларнын чамдызы боттук кылгав ажылы чок, анаа туруп турар. Ам хемнер бажында чүгөле 200 хире чудук кезип каан боордан айгыда, өске кандыг-даа белеткээн ажил чок.

Районун көдээ болгаш колхоз тудуунун килдизини талазында Сталин аттыг колхозка тудуг бригадазын четтелеп тургузар, оон ажилы планнын-биле чорудар дугайында хемчег алыры чугула.

М. ОЧУР.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Дарый хемчег алыр херек

Чаа-Хөлде чеди чыл школары өөредилге чылынга багай белеткээнинден, эң ылангыя школары оттулар ыяжын четче белеткээнинден бо хүннерде школа одаар ыш чок берге байдалда турар.

Школаны одаар ыш чок, соок байдалы өөредилге-кижизидилгелиг ажилдарнын шынары кудуладып турар. Школалар бирги чартык чылда 75 өөреникчилер багай демдектиг болган. Школаны одаар ыяжы үзүлгенинде январьде 3 хүнүнүң кичээлиниң 71 шагы үзүлгөн.

Школага одаар ыш сөөртүлгезин район төвүнүн организацияларынын күжү-биле организастаар дугайында район Советиниң күөсөдир комитеди шийтир үндүргөн, ол шийтириниң хыналдазын чорутпайн турары-биле чамдык организациялар ону күөсөтпейн турар.

Школа директору эш Сеняшин ажылынга бот инициатива чок, харысалга чок ажылдап турары-биле школа будук доңуп турар, соок байдалда ажылдап турар.

Школаны оттулар ыш-биле хандырып, оон ажилдаарына таарымчалыг байдалды тургузарынын айтыры ВКП(б) Чаа-Хөл райкомундан болгаш район Советиниң күөсөдир комитеди шийтирдиң хемчеглерин негеп турар.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

Хүлээлгезин күөсетпейн турар

Улуг-Хем районун белеткептер организациязы-биле өлүк кирир болуп керээ чарган Ворошилово аттыг, «Күш-ажылдың хостуу», «Искра» колхозтар керээзин күөсетпейн турар.

Ворошилово аттыг колхоз алды кижини айнаары-биле айтканын, чарган керээзин алды ажыг хуу күөсеткен. «Күш-ажылдың хостуу», «Искра» колхозтар база-ла ындыг ыяжылыг болуп турар.

Районда белеткептер организациязы, оон директору Белошапко районун белеткептер контролазы аныгы ажылын оналдавайн, алчыларнын ортузунга организас-массады ажылды чогуур үезинде чорутпанындан өлүк планы күөсетпайн турар.

Белеткептер организациялары болгаш чер-чериниң партия, совет организациялары кышкы айнаашынын үезинде арктан хүннеринде өлүк планын күөсөдир дээш, керээ чарган колхозтарын ол керээлерин күөсөдир негеп, план күөсөдиринче бугу хемчеглерин ап чорудары чугула.

В. БАВУ.

„ДҮНЕКИ ЧАСТЫЫШКЫН“

КИНО

Польшаның «Фильм Польски» киностудиязындан үндүргөн «Дүнеки частыышкын» деп чаа чечен чогаал польша фильмин областын экраннарыңче чокта чаа тарадып үндүргөн.

Ук фильмин С. Янушевский, Г. Морцинек оларнын сценарийин барымдаалап тургускан. Фильминиң болуушкуну дайын үезинде гитлержилерин эжелелинге турган польша Силезиянын металлургия заводтарынын бирээзинге болуп эртер. Завод болза, оон цехтерин хөмүр даш-биле хандырып турар шахта-биле холбаалыг байдалга турар. Ол заводта хөзөлендикчи хостуг ажылчынар ажылдап турар, а шахтада хоругдалга киргеш, өске черлерден айгылай ылгатынган барактарда чурттан турар, шийтирген польша хамаатылары ажылдап турарлар.

Фильмде көргүстүңүп турар заводта немец танкаларын куяк быжыглынышкынынга хереглетиңер кан бүдүрүп турар. Ынчаарга ол заводка фашизмге удур ажылчынар организация тургустунуп, ол ында инженер Карольдун удуртуугазы-биле хөдөлип турар. Ол чажыт организация бодунун бугу ажыл-чорудугузын немецтерге херектиг чагыларын күөсөдирин үезинче уландырып турар. Оон кезигүнери заводтун ажылын үр үеде шуут үзүп соксадыр дээш, заводка база шахталарга чаа девишкенин кылып деп шийтирлээнер.

Чаа тепсир чүдүлдү чогуур черинге чедир чүвө болганда, чажыт комитет шахтаже ажылчы Павелди чорудар болган. Демги Павел олче чедериниң аргазын дилеп, ону тудуп хоругдааш, шахтаже чорутсуң дээш, заводтун директору-биле өжөгөргөн алгыжыптар.

Павел шак ындыг арга-биле шахтерларын барагынга чедип кээп ажылчынарнын болуу-биле дугуржулга кылганын сөөлүңде, демги-лери ажил соонда динамитти шахтадан алгаш үндүрө бээр. Ажылчынарга ол мынча деп чугаалаар: «Немецтерге ажылдап бээр ам шуут соксазың. Шахта-биле заводтун ажилдарын дораан соксадыр херек».

А ол-ла үеде заводка чаа тепсиктинге хамаарышкан күженишкениң белеткеп база чоруп турар. Чажыт комитеттин чыгыр төп чери болза, ажылче немецтерге күш-биле албалатырган, медицина сестразы Данканың ажылдап турары заводтун лабораториязы болуп турар. Бажын аштакчы Густликова немец офицер Киришкениң саазынын аразынга чораша өртектиг чажыт медээлерин номчааш медээлешпашаң, ажылчынарга улуг дузаны чедирер.

Немецтин саазынын аразында Густликова хоругдатырза чо-

гуур ажылчынарнын данзын тып алыр. Ол дугайын Густликова Карольга дынадыптар. Инженер Кароль ону барымдалаш, демги ажылчыларны Варшаваже чорудупкан. «Силер чүгөле турза чогуур черинери солуп турар-дыр силер. Кааа-даа бол ажылдаар, бодунун чуртту дээш демисежер херек» — деп ол ажылчынарга бодунун чагыын бергеш чорудуптар.

Карольдун бөлүү агаар дүвүрээзиниң ажыглап алгаш, заводка болгаш шахтага чаа тепсиктинни кылганын түнелинде, ук завод үр үенин дургузуңда чыскаалдан үнер.

Чаа тепсиктинниң буруудук кижизин тывар дээш, гитлержилер бугу-ле хемчеглерин ап турар. Ол сорулга-биле шахтаже бодунун төлээни болуп провокаторуң чорудуп ону дамчыштыр чаа тепсиктинниң организасташкынынга шахтерларнын иштинден кымнар киришкенин билип шыдаптар. Оон даартазында алды ажылчынар туттуруп хоругдатырганнар.

Оон сөөлүңде немецтер демги провокатору мындагы чаа даалганы бээр: заводка чажыт организацияны чогуум кым удуртуп турарын билип кээш дугайында. Ынчангаш ону домкная суугуга (демир эңилдирер суугуга) барып ажылдаары-биле чорудуптар. Ындыг болза-даа инженер Кароль провокаторуң илередип тыпшак, ону изиг суугуге кирип октаптар.

Гитлержи аг-шеригин Совет Армия Барын чүкче улам ынай сыкыртап бар чыдар. Польшаның Краков, Ченстохов дээрн чижектиг хоорайлары дайындан хостатынган. Совет Армиянын мурнакчы кезектери демги металлургия заводунун турар чери Силезияга чоокшупал келир.

Заводтун директору болгаш немец офицер Киришкениң заводту шуут үрөп узуткаар дей бээр, ыңчалаажок ажылчынар ук заводту үрөп узуткаар дээр болгаш бугу аргаларын хереглеп тургаш, шаптык ужураштарың оралдажып эгелээрлар. Олар немец офицер Киришкениң лабораторияга мегелеп чедире бергеш өлүрүп каан. Бажын аштакчы Густликова, «офицер киришкис бугу документиленни чыып алгаш чорудуп» деп, завод директоруңа меге медээ дынады кааптар. Директор ону дынааш, дүвүрээзинге таваржып, дезип чоруттарынга белеткени бээр.

Ол аразында ажылчынар агаар дүвүрээзиниң медээзин бере кааптар орта, немецтерин бугу-ле камгалал шерин «чүгөле немецтер кирип болур» деп эжинде бижиктиг бомбадан камгаланырың оңгарыңче салчып кире берген.

Ажылчынар ону ажыглап алгаш, демги оңгарын эжиниң шуут дуглавышаан, боо-чепсекке четтип, эже-

лекчилерин шак ыңчаар хоругдалга кирир.

Завод польша улустуң ажыглыгына кирер кылдыр, барык будуг хевээр камгалатынып арткан. Инженер Кароль биле медицина сестразы Данка оларга баштаткан, ук заводту камгалал турар ажылчынар боттарынын хостакчызы — Совет Армияны кирип кээп турган кезектери-биле ужуражып турарлар.

«Данка! Эртең апарып-тыр! Көрдаан. Завод канчаалдыр шимээрпеп турарын дыңдап тур сен бе! Ол ам чүгөле тайбынның сорулга-ларынга ажыктыг кылдыр ажылдаар апар. Бо хүнден эгелээш, хоорай кыргыңа бистиң польша тугуус кишикир ужурулуг. Ол кезээ менгеде шак ыңчаар кпикшир-даа» — дээр, Карольдун сөстери өгүктү чидин-биле дынадып үнер.

«Дүнеки частыышкын» деп фильмин Польша Республиканын кино уран-чүдүлүңүн эң эки чогаалдарынын бирээзинге хамаарыштырып болур. Ук кино чурук болза, чүгөле заводка болгаш шахтага болдурза чогуур чаа тепсиктинге, чаа тепсиктерин чүдүлдү чогуур черинге чедирериниң талазы-биле белеткедип сүртенчиг үезин көрүкчү-нүн сагыш-сеткилинге ханызы-биле аргытар эвес, харын ында ойнаа турар польша артистериниң талазында немец эжелекчилерге удур Польшаның ажилчы чонунун калдыгдошкун демиселин ылаптыңы-биле көргүзүп шылааның база бадаткадып турар.

Аажы-чанынын, үзел-болалынын талазы-биле хөй ызы кижилериниң бузулуг өвүр-хевирин бо фильмде оңа тодаргай болгаш шыныдыгы-биле көргүстүңгөн. Ол мышкаш, дайыныннарнын буурап дүжүшкүңгө удаа-дараа таваржып турар кижикөөр хөңүжөк араатыныг төлээлериниң бот-будужуң мында база-ла чигези-биле көргүзүп турар.

«Дүнеки частыышкын» деп фильм болза, польша улустун, ылангыя оон мурнакчы отряды ажылчынын айгының Төрөн чуртунун хосталагы, хамаарышпас чоруп дээш, немец фашизм-биле сегиржип алышкыны көзүлгөн маадырыг чоруктарын күөсөдир, польша уран-чүдүлүң идея талазы-биле ханы уткалыг чогаалы болуп турарын көрүкчүлер оон бодундан көөр.

«Дүнеки частыышкын» деп чаа фильмин көргүзүлгезин көдээниң ажилчы чонунга эгелээри-биле чергелештир, областың кино ажилдакчылары, партия, совет, хөй-ийтинин организациялары оон ужурутказынга хамаарышкан, чединтир тайылбырлашкынарнын чер бүрүзүңгө чорутса чогуур.

«Дүнеки частыышкын» деп чаа фильмин көргүзүлгезин көдээниң ажилчы чонунга эгелээри-биле чергелештир, областың кино ажилдакчылары, партия, совет, хөй-ийтинин организациялары оон ужурутказынга хамаарышкан, чединтир тайылбырлашкынарнын чер бүрүзүңгө чорутса чогуур.

ДЕЛЕГЕЙНИҢ СТАЛИНЧЫ ШАҢНАЛДАРЫНЫҢ ЛАУРЕАТТАРЫ

АННА ЗЕГЕРС

Тайбынның бугу делегей талазы-биле Сталинчы шаңналының лауреады, шыгараңгай немец чогаалчы Анна Зегерс болза, талантыг уран чогаалчы болгаш бодунун бугу чаяатынган мергежилни тайбын болгаш демократиянын херээңге бүрүңү-биле берген хөй-ниини ажилдакчы болганы-биле бугу чурттарнын чаагай сеткилди миллион-миллион кижилериниң бүзүрелин болгаш ынакшылын чаалап алган.

Анна Зегерстин чогаалдыкчы амыдыралы оон хөй-ниини ажил-чорудугазы-биле, ажылчы чонарын ниини херээ дээш, капиталисттик мөлдүдүгө, империализмге удур, дайын кысыкчыларынга удур демиселге оон идеякелгиң киржилгезин-биле тудуш харылзаалыг болуп турар.

Тайбың дээш демиселди Анна Зегерс бодунун амыдыралынын кол херээ кылдыр санап турар. «Тайбынның херээңге чүңү кылган сен» — деп айтырыга харыяларын бо хүн кижини бүрүзүңүн арын-нууру негеп турар» деп ол ыш бадаткап турар.

Бодунун чогаал ажилынын эге үезинде-ле, «Америк элчи черинче баар орукта», «Эдеричиле» деп чогаалдарына, база өске-даа бир дугааргы чогаалдарына Анна Зегерс болза, империалисттик реакцияга, фашизмге удур демисежиринче номчукчуларын кыйгырып турган.

Оон бичизинден-не бодун бердингени революстук демиселге Анна Зегерстин өртемчей шинчилеп билер чоруп тургустунуп келген. Кижини хүндүлөп көөр чоруктуң идеялары биле синяктын мурнакчы литератураның активтиг күжүңге ханы бүзүрел, уран-чүдүлдү чогаалдыкчы канчаар көрүп турарындан илеретинген. «Чечен чогаалдын херек кырында

боттук чүүлдерин көргүзери» уран-чүүлге онза чугула деп чогаалчы чугалап турар. Капиталисттик делегейде турар чогаалчынын чогаалы бар турар чөптүг эвес чорукту өскөртүрүнче уланган турар ужурулуг деп Анна Зегерс хөй удаа чугаалап чорашаң. Чүгөле бар турган чүүлдерини ол хевээр көргүзери-биле кызыгаарлатынар чорукка, уран-чүдүлдү хөвзүргөй болур чоруунга ол кезээде хөңү чок чорашаң. «Бис делегейин чүгөле амгы турарын ол хевээр көргүзөр дээш эвес, харын ону ыңчаар көргүсүпшаан, ону өскөртир дээш бижип турар болганываста, амыдыралдын амгы турарын ол хевээр бижирин-биле кызыгаарларын эргөвиз чок» деп чоргалчының сорулгаларынын дугайында ол чугаалаан.

Бодунун чээрби чыл чогаал ажылынын дургузуңда Анна Зегерс болза, чырыктыг келир үе дээш демиселче кижилерни мобилизастап турар бедиң талантыг хөй-хөй номнарын бижээң.

Гитлержи өлүрүкчүлериниң истеп сүрүшкүңүңден чайлаары-биле Анна Зегерс 1938 чылда Германиядан үнүп чорупкан. Төрөөн чуртундан ырак черге тургаш безин, фашизм-биле демиселин чогаалчы бичини када-даа соксатпайн, немец улус-биле харылзаазын бичини-даа үспейн турган. Анна Зегерс герман антифашистерге херек номнарын эдип чазап, оларны парлап үндүреринче белеткеп, Германияда улус фронтунун киржикчилери-биле чагаа харылзааны тудуп турган, культура камгалалынын, тайбың камгалалынын митингилеринге, хуралдарына, конгрессстеринге оон сеткил хайыңдырышкынын чугаалары чангылап турган. Фашизмге удур сүртенчиг буруудалдыр барымдаа болган чогаалдарын даштыкка хоргадап үезинде Анна Зегерс бижигилээң. Оон «Унелетинген баш», «Февраль дургузуңда орук», «Чеди дугаар крест» деп номнары болза, империалисттик дайынның белеткеп турарынын чажыдын болгаш ол дайынның эгелекчилериниң авыастыг чоруун сойгалап илередип турар номнар болур.

«Өлүглер анык хевээр болурлар» деп чогаал эң улуг чогаал болган. Ону фашизмден хостатырган Германияже Анна Зегерстин эеп келгениниң соонда парлап үндүргөн. Чогаалчынын бижип көргүсөп герман империалистерин, шак ол бужарбак араатаннарнын өвүр-хевирлери болза, амгы үеде төрөөн чуртун америк империалистерге салып турар Анденуэриниң өскөрликчи бөлүүңге согул болуп турар. «Өлүглер анык хевээр болурлар» деп чогаал

герман империалистерге болгаш оларнын америк-англи эштерине — улустары делегейин дайыннарыңче ийи катап кирген болгаш боттарынын ол каргыштыг херээң катаптаарыңче ам база чүткүп турар араатаннарга удур хам өжөөниң илередип турар.

Анна Зегерстин номнары улус массаларына үнелг болгаш чок, чүгө дээрге, бодунун улусунун эрге-ажы дээш чурттап, бодунун бугу амыдыралын реакцияга удур, тайбың дээш, улустун эң-не чаагай идеяг болалдарын боттадыры дээш демиселге бараан болдурп берген, эки мөзүлдү маадыр-патриотту көргүзүп турарынын көдүрүлүшкүңү-биле ол номнар синяккан болуп турар. Мурнакчы идеялар-биле сорул киртинген кижилерин сагыш сеткил талазы-биле байлактын, маадырлыг чоруп чогаалчы илередип билир чорашаң, Улустун азс-кежин дээш демиселдин соруу-биле чүректери бүрөгетинген кижилерде кандыг күш мөңүнетиңин турарын Зегерс көргүзүп турар. Ындыг кижилериниң өлүм чагырып шыдавас, ол оларга коргунчук эвес, чүгө дээрге, оларнын камгалал турар херээ өлүм чок. Капиталисттик кулдангышкын шимчеш дивес быжыг деп улустарын бүзүредиринче, оларны коргуларынче, тайбың херээңин тилээринге бугу-ревес чорукту оларнын ортузунга тардырыңче империализмин идеологияны чүткүп турда, Анна Зегерс болза, ажылчы чонарын мобилизастап, демократтыг күштерин тилелгезинге бүзүрелди быжыктырып турар чогаалдары-биле империалисттик идеологияга согуугу берип турган.

Немец улустуң катап төртүңгенин болгаш Германиянын Демократтыг Республикасында чаа амыдыралды көсүк өзүшкүңүң Анна Зегерс бодунун «Тайбың» деп ниини аттыг расказтарында көргүскөн. Германияны фашизмден хостаанын соонда чурттуң чөөн кезээңге немец суурларын ыды тараачынарнын амыдыралынын чоруту чавартынып турганын ол чолдак, ыччал-

за-даа ханы уткалыг расказтарда Зегерс көргүзүп турар. Кижилериниң моральдыг мөзү-шынары өскөрлип турар. Чединмес чоруктуң, хоозуралды адаанга бастырып чораша немец ажил-ишчилер хөндүрүлүп, мөзүкчүлдерин аар дарланы хөй чылдарын дургузуңда ытываатын шыдажып эртирп чорашаң кижилер боттарынын үнүң көдүрүп үндүрүп турарлар. Бо бугу чүүлдерин немец улус Совет Эвилелинин акы-дуңма дузаламчызынын, Германиянын Демократтыг Республиказынын чазааның азында чедип алган деп Зегерс чугаалаан.

Анна Зегерстин хөй-ниини ажил-чорудугазы, оон чогаалы-биле бир дөмей, база-ла тайбың дээш, кижини төрөлгөтениң депшилгезин дээш демиселге үзүлбөс харылзаалыг болуп турар. Анна Зегерс болза, бистиң үениң улуг шимчээшкениниң — тайбың талалакчыларынын шимчээшкениниң шыгараңгай деятельдериниң бирээзи болур. Тайбың дээш демиселге чогаалчыларнын киржилгезинге холбаштыр Москвада эвилелер Бажынынын Колонналыг залына 1951 чылдын ноябрь 9-та болган интернационал кезээзинге Анна Зегерстин чугаалалы болза: «Мен коммунист, чогаалчы, не болганымда, бугу-ле күжүңүң тайбынны камгалаарыга бээр мен». Анна Зегерстин чуртталгазы болгаш чогаалы оон бо сөстөрүнүн эң эки боттук көргүзүлгери болуп турар.

Немец улустун тайбың дээш демисели Германияны чангыс агы-чоруду дээш демисел-биле үзүлбөс харылзаалыг. Чангыс-ай, тайбынны ынакшылдыг, демократтыг Германия дээш демиселчилериниң бирги одурууларында Анна Зегерстин көөр бис.

«Германияда тайбың дээш демисел төрөөн чурттуң чангыс-ай чоруду дээш демисел-биле катышкан. Чангыс-ай, хостуг чуртка, бугу улустар-биле тайбынга чурттаары — миллион-миллион немецтериниң тода илереткен күзели ындыг», деп Зегерс бижээң.

Шыгараңгай немец чогаалчы Анна Зегерске тайбынның бугу делегей талазы-биле Сталинчы шаңналын тываскан чорук тайбың дээш бугу демиселчилерге, ылангыя немец демиселчилерге өөрүшкүдүг болушкун болган. «Тайбынны камгалаары болгаш быжыглары дээш демиселге шыгараңгай алдыр-ханыыазы дээш тыпсыр, тайбынга ынакшылдыг кижини төрөлгөтениң моон мурунда көрбөзин ол эң-не чаагай шаңналды тайбың дээш немец демиселчиге бир-ле дугаар тывасканы ол болур. Германияда тайбың талалакчыларынын күштери кайы-хире көсүзү-биле өзүп келгени тайбынның бугу-делегей лагери үнелеп турар деп чүвениң тодаргай бүзүрелин немец улус оон көрүп турар.

«Тайбың демократтыг хөжүлдени камгалакчылары 1945 чылдан эгелээш,

